

Mahmut Uzun: 28-29 Kânunisânî'yi unutmayanlar, 28-29 ocak 1983'ü de anmalılar !

Posted on 28/01/2016

12 eylül 1980 askeri faşist darbesi yapılmadan epeyi önce mahpusanedeydim. Hapisliğim öncesi ve esnasında içinde bilfiil aktif bir militan olarak bulunduğum, ideolojik, politik düşünce ve duruşunu savunduğum örgüt, tüm dünyada olduğu gibi benim doğup-büyüdüğüm topraklarda da 1968'de esen sol rüzgârın getirisi 1971'lerin THKP-C hareketini "kitlelerden kopuk bir silahlı mücadele" anlayışının mirasçılığıyla eleştirerek, 1976'da o gelenekten yolunu ayıran devrimci bir yapılanmaydı.

Dünyaya gözlerimi açtığım günden itibaren Kayseri'nin Sarız ilçesine bağlı olan Alevi Kızılbaş köyüm Kırkısarak'ın en saygın insanı olarak kabul gören dedem "Yusuf onbaşı", yerlilerin deyimiyle "Doç Drej" ve akranı diğer ihtiyarlardan duyarak büyüdüğüm hemen tüm anlatılar, 1915 sonrasında mucizeyle hayatta kalarak "Boğos'un mağarası" olarak adlandırılan mağaraya sığınmış olan bir avuç mazlum Ermeni insanı bağrılarına basarak sahip çıkmasıyla ilgili insanî duruş ve davranışın birebir varislerinden biri olsam da, 1980 yılının 1 mayıs günü Kayseri'de faşistlerin otomatik silahlarla delik deşik ederek katlettiği Sivas Gemerekli Ermeni devrimci Hayrabet Hançer'le, ondan sadece 12 gün sonra Karakoçan'da pusuya düşürülerek öldürülen TKP/ML-TİKKO'nun Diyarbakırlı efsanevi komutanı, asıl isminin çok yıllar sonra Armenak Bakırcıyan olduğunu öğreneceğim Orhan

Bakır'ın ve ne de Hollanda'da kahpece vurulan Silopili Nubar Yalınyan'la, İstanbul'da işkence edildikten sonra delik deşik edilerek katledilen Kayserili hemşehrim Manuel Demir gibi değerli kayıplardan hiçbirini devrimci duyarlılıkla yüreğimin derinliklerinde hissederek, arkalarından göz yaşları dökmüş olduğumu hatırlamıyorum.

24 Eylül 1981 günü Paris'teki T.C. Konsoloslugu'nu silahlı bir eylemle ele geçiren ASALA üyesi dört Ermeni devrimcinin "12 Eylül faşizminin zindanlarında işkence gören politik tutuklulardan, 5 Ermeni, 5 Türk ve 5 de Kürt insanın serbest bırakılması" isteminin basına yansması sonucu değişik hapishanelerde devletin insanlık dışı işkencelerine aralıksız ve sistematik olarak maruz kalındığı halde, ne Paris eylemini gerçekleştiren Ermeni gençlerin isteklerini, ne onların acılı tarihten omuzlayarak bugünlere taşıdığı Ermeni sorununu, ne de uğratıldıkları vahşi soykırım ve feci sonuçlarıyla, insanlığa karşı işlenmiş bir suça karşı o halkın tek başına vermiş olduğu mücadele ile adalet arayışındaki davalarının bir kez bile önemsenip, konu edilerek mahpusanelerde kendi aramızda konuştuğumuz veya tartıştığımızı da hatırlamıyorum.

Oysa, Ermeni dendiğinde aklımdan çıkmayan tek şey, çocukluğumun geçtiği köyümün insanların gurur verici anlatıları dışında, 7 Ağustos 1982 günü, Ankara Esenboğa havaalanında ASALA tarafından gerçekleştirilen askeri eylem sonrasında ağır yaralı olarak esir edilen Ermeni devrimci Levon Ekmekçiyan'ın asılmasına mahpusanelerde bulunan 'devrimcilerin' tepkisizliği nedeniyle hissettiğim şahsen payıma düşen utancın manevi ağırlığı altındaki ezikliğimdir. Nedenini bildiğimden emin olmadığımın anlatamam da, o tarihte bulunduğum Bartın mahpusanesinin avlusunda dondurucu bir kış soğuşunda tek başıma volta atarken, O'nun idam edilmesine duyduğum tepkinin elimde olmaksızın boşuk hıçkırıklarla gözyaşlarına dönüşmesiyle ifade edilmesini, o günkü samimi duygularımı kaleme aldığım şu an gibi hatırlıyorum. Vicdanlarımızla yüzleşemeyişimizin verdiği utanç ve zalimin zulmüne karşı biçarelikten ileri gelen kızgınlık ve öfkeden olsa gerek ki, zaten gergin olan sinirlerimin ancak ağlayarak boşaldığını kimselere söyleme cesaretini gösteremediğimi aynı o gün olduğu gibi unutmadım, unutamadım hiç ! Ancak, Levon'un

idam edilmesinin hemen ertesinde, birkaç günlüğüne yemeden içmeden kesilerek, ölüm sessizliğiyle durgunlaştığım ve her canlıya 'tek defalığına bahşedildiği' söylenen yaşamın yer küremizin birbirinden olabildiğince farklı olduğunu düşündüğümüz insanlar için ifade ettiği anlamların da birbirlerinden ne kadar farklı olduğunu sanırım ilk defaya mahsus olmak üzere ciddi ciddi sorgulamayı o dönemimde denediğimi de unutabilmiş değilim.

Şair Nâzım'ın sol dünyanın istisnasız tüm insanları tarafından eminim ezbere bilinen 'Davet' başlıklı şiirinin "Dörtnala gelip Uzak Asya'dan, Akdeniz'e bir kısrağ başı gibi uzanan bu memleket, bizim" dizelerinin doğruluğunun vicdanlarımızda sorgulanması anlamında, Levon'un, evet Levon Ekmekçiyan'ın yoldaşı Zohrab Sarkisyan'la Beyrut'tan Ankara'ya gelerek gerçekleştirilen eylemle bilinçaltımızda varedilen 'Nâzım'ın sözleri doğruyu ifade ediyorsa eğer, bu gencecik Ermeniler niye hiç görüp yaşamadıkları bu memleket için hayatlarını feda ediyorlar peki?' sorusuna verilmesi gereken mantıkî cevabın da "o halde bu memleket onların demek" düşüncesine de pekâlâ yaşam hakkı verdiği halde, tarihin onulmaz acılarıyla yoğurduğu sayfalarının eğrileriyle doğrularını, yalanlarıyla gerçeklerini öğrenme ihtiyacının dahi insanî kişiliğimizin gelişmesi ve uygarlığa aidiyet anlamında ne denli önemli bir kıstas olduğu hâlâ bilincimize ulaşmış değil ne yazık ki !

Benim Mamak'tan Bartın cezaevine götürülmemden az zaman sonra Levon Ekmekçiyan'ın esir tutulduğu Mamak'ın idam edilenlere tahsis edilen 34 No'lu zindanında ölümü beklerken, faşist cuntaya muhalif olduğu iddiasındaki hemen her türden politik örgütün oldukça geniş yelpazesinin insanları tarafından görmezden gelinerek, ona ve gerçekleştirdiği eyleme faşist cuntanın gösterdiği pencereden bakma gibi bir suçu bilinçli olarak işledikleri halde, devrimcilere hiç yakışmayan bir duruşla, prangalanıp, zincirlenerek darağacına götürülüşünü de affedilmez bir sessizlik ve tepkisizlikle karşılandığını, aynı dönemde onunla aynı koşuğa bulunmuş "yoldaşlarımdan" daha sonra bizzat duyup-dinlemiş olmanın tüm ezikliğini bunca yıl yüreğimin derinlerinde saklamamın nedeni ise, dedem Yusuf onbaşı-Doç Drej'in öncülüğünde tüm Kırkısrağ köylülerinin kendi hayatlarını riske atarak, 1915 mağduru o mazlum insanların erkeklerini anaları, bacıları ve çocuklarına el

koyduktan sonra, boğazlayıp-öldürmek yerine koruyup-kollamanın cezasının ölüm olduğunu bile bile, insanca sahiplenişlerinden, yani öylesine onurlu bir duruş sergilemiş olan insanlardan birinin öz torunu olduğum için gizliden gizliye utanmamdı kuşkusuz !

Utanç insana özgü bir hissiyattır ve insanın utandığını yüksek sesle beyan etmesini bir itiraf değil, bir onur olarak kabul edenlerdenim. Mahpusane yıllarımdan beri içimde gayr-ı ihtiyarî hep buruk bir acı olarak kalakalmış bu idama karşı tepkisizliğin aslında kendisini devrimci olarak tanımlayan kesimin öncelikle özeleştiride bulunarak, manevî olarak işlenmiş bir suç olarak değerlendirip, 'eşyanın tabiatına uygun olarak adlandırması' gerekirken, sergilenen utanç verici duyarsızlığını, Kırkısraklı Alevi Kızılbaş atalarımın, 20. yüzyılın başlarında onların 1980'lerdeki duruşundan çok ama çok daha ileride, daha onurlu ve insana yakışır bir duruş sergilemiş olduklarıyla karşılaştırdığım için de, kendini "devrimci 78'liler" olarak adlandıran birimde yan yana gelen tüm hareketlerin insanlarına karşı o zamandan beri haklı bir kırgınlık hissiyle dolu oluşumun yanında, onların şimdi de hissettiğini gözlemleyemediğim utancı, onlar adına ve onların yerine de hissedip, taşımamın onurlu sorumluluğuyla kaleme aldığım bu yazının, sözkonusu kesimden insanların ruh sağlığına katkıda bulunacağını sanıyor, doğrudan yana tavır almanın her derde deva olduğuna da samimi olarak inanıyorum.

1982 eylülünde tek celselik göstermelik bir mahkemenin Levon Ekmekçiyan hakkında verdiği idam kararının, 1983'ün o kara 28 ocak günü faşist generallerin emirlerini yerine getiren Milli Güvenlik Kurulu'nun B.29 No'lu kararıyla onaylanmasından sadece saatler sonra, O'nun 29 ocak sabahı darağacında katledilmesi bence, T.C.'de kendisini devrimci adlandıran hemen tüm oluşumların geçmişlerini temellendirmede hep ve sanki vazgeçilmez bir ihtiyaçmış gibi sundukları 1920 TKP'sinin yönetici kadrolarından Bakû'den Ankara'ya yollanan 15'inin Karadeniz'in kara sularında boğdurularak katledildikleri 28-29 Kânunisânî (ocak ayı) gecesi, zalimin zulüm tarihinin de tekerrürden ibaret olduğu gerçeğinin reddedilmez örneklerinden biridir kuşkusuz !

Bu böyle olduğu halde, tarihi geçmişleriyle yüzleşme cesaretini hiç bir zaman gösterememiş ve şimdi de gösteremeyen sol kesimin kendilerini halen devrimci tanımlayan örgütlenmelerinden birçoklarının 1921 yılı “28-29 Kânunisânî”-sini, yani Mustafa Suphi ve yoldaşlarının Karadeniz açıklarında hunharca katlinin sembolü o kara geceyi geleneksel olarak unutmazken, hiç ama hiç bir zaman, hiç bir yerde ve hiç bir şekilde “28-29 ocak” gecesi idam edilen Levon Ekmekçiyân’ı anmaması, bu kesimlerin ilericiliğinden de, devrimciliğinden de pek haklı olarak şüphe etmek için ‘yeter de artar bile’ denilesi bir gerekçedir !

Ve böyle düşünmemin doğruluğunu, Osmanlı feodalizminin zifiri karanlığında yaşayan bu toprakların ilk devrimcisi, 1871’de Paris komününü gerçekleştirerek, tarihin onurlu sayfalarına girişini sağlayan öncü kadrolar içerisinde onurlu yerini alan İzmirli Ermeni aydını Stepan Voskanyan’ın Osmanlı tebaalı hem ilk, hem de tek insan olmasından biliyorum. Böyle düşünmemin haklılığını, K. Marx ve F. Engels’in “Komünist Manifesto”sundan esinlenerek 1887 yılında kurulan ilk sosyalist örgütün Sosyal Demokrat Hınçak Partisi ve devrimci ilk yayın organının da Hınçak (Çan) olmasından biliyorum.

İlk defa 1848 yılında Londra’da kaleme alındığı Almanca yayınlanmış olan “Komünist Manifesto”nun Osmanlı topraklarında yaşayan 72 milletten ilk defa Ermeni devrimciler tarafından Ermenice’ye çevrilmiş olması da aynı 1887 yılına rastlar. O günden son baskısının yapıldığı 1979’a kadar Ermenicesi tam 17 kez yayınlanan bu eserin, Türkçe diline ilk çevirisinin Ermenice yayınından 33 sene sonra, 1920 yılında yayınlandığını da burada tarihe not düşerken, o günden 1979’a dek Ermenice çevirisinden tam üç defa daha az sayıda, sadece 6 kez yayınlanmış olduğu bilgisini de bir köşeye kaydetmek gereklidir.

Bu topraklarda olsun gizli, olsun açık ilk devrimci hücrelerden başlayarak, devrimci ilk öğrenci gençlik örgütlenmelerine, işçilerle, köylülerin Ermeniler tarafından örgütlenen ilk sendikal kuruluşlar sayesinde, insan emeğinin sömürülmesine karşı ilk başkaldırı eylemleriyle, grevlerin de yine Ermeniler tarafından örgütlendiğini bilmek, bilinmiyorsa

araştırıp, öğrenmek gerek diye düşünüyorum. Osmanlı Meclis-i Mebusanı, yani parlamentosunda insan hakları, kadın-erkek eşitliği, çocuk yaştakilerin çalıştırılmasının engellenmesi, iş günü saatleri ve emeğiyle yaşayanların iş tatili ve dinlenme hakları, mesleki eğitim ve çalışma hakkı, vb. gibi daha birçok sosyal hakkın kanuna dönüşmesi amacıyla sunulan tasarıların da yine, Ermeni Sosyal Demokrat Hınçak Partisi milletvekillerinin çabasıyla gündeme getirildiği, tartışılıp, oylandığı bilinmelidir.

Böylesine insanî bir duruşla, içinde bulunulan koşullar gözönüne alındığında tam anlamıyla devrimci bir tutum sergileyen Hınçak Partisi'nin, panislamist-panturanist-pantürkist ırkçı İttihat ve Terakki hükümetinin başı Talât-Enver-Cemal üçlüsüne karşı planlamakta olduğu silahlı bir eylem hazırlığındayken, haince yapılan bir ihbar sonucu esir edilen üyelerinden 20'sinin, 1915'in 15 haziran günü İstanbul Beyazıt meydanında kurulmuş olan idam sehpalarında 19 yoldaşıyla ölümsüzleşen Paramaz'ın "Yaşasın sosyalizm, yaşasın Ermenistan" şiarıyla ölümü gerçek devrimcilere özgü onurla karşılamış Ermeni devrimcilerin tarihte bıraktıkları iz, her nedense yakinen tanıdığımız 'sol' tarafından görülmezden gelirken, mezar yerleri bile bu devletin her insanından saklanan bu yiğitlerin, ölümsüz anısının yaşatılması için sembolik anlamda bile olsa bir mezar-anıtının yaratılması gibi kalıcı bir çabaya rastlanmadığı da bir sır değildir.

Üyelerinden çok çokları gizli veya açık ittihatçı oluvermiş, içlerinden Ermeni soykırımına en aktif olarak katılmış Talât'ın iki celladından biri olarak Der Zor mütasarrıflığı yapmış, "Ermeni kasabı" lakabıyla tanınan Salih Zeki (Zor soyadını gönüllü olarak Der Zor'daki vahşetin Ermenilerce hatırlanması için almış olduğunu düşündüğüm) insan müsveddesi bile sayılamayacak bir mahlûkatın üyesi ve temsilcisi olduğu 1920 TKP'si, yani Mustafa Suphi, Ethem Nejat gibi eski ittihatçılardan başlayarak, onların ardılı Dr. Şefik Hüsnü (Değmer), Vedat Nedim (Tör), Şevket Süreyya (Aydemir), Reşat Fuat (Baraner), Zeki Baştımar (Yakup Demir), İsmail Bilen (S. Üstüngel), Yaşar Nabi Yağcı (Haydar Kutlu)'ya kadar varolagelmiş gelenek örneğinde olduğu gibi, T.C.'de komünist ve devrimci hareketin 1920'den günümüze ulaşan bütünsel tarihinin mirasçılığını üstlenme iddiasındaki, irili ufaklı her ama her yapının

“28-29 Kânunisânî” anmalarına paralel olarak, aynada kendilerine bakarak, bundan 33 yıl önce idam edilen Ermeni devrimci Levon Ekmekçiyan’ı hiç anmamış olmaları nedeniyle utanmaları yanında, naaşının da sadece bir ay kadar önce aynı idam edilişi gibi, sessiz-sedasız Ankara’dan götürülüşünün pasif seyircileri olmalarına ‘insanlık adına’ yanmaları gereklidir diye düşünüyorum.

Levon Ekmekçiyan, geçmiş yıllardaki bakışımızla komünist bir şair olarak kabullendiğimiz Nâzım Hikmet’in “Dörtnala gelip Uzak Asya’dan, Akdeniz’e bir kısrak başı gibi uzanan bu memleket, bizim” dizelerinde ifade edilenin katiyetle gerçeği yansıtmadığı ve doğru olmadığını, soykırma uğratıldıkları atatopraklarından zorla sökülüp atılmış olan atalarının topraklarına geri dönerek, o toprakların işgalcisi T.C. devletinin başkentinde “bu memleket bizim” şiarıyla, şiir sadece “sözlerle değil, uğruna feda edilen yaşamla da yazılır” gerçeğini tarihe silinmezcesine kazıyan bir yiğittir. O, yaşamdan çok daha değerli idealler olduğunu, ve bu ideallerden en önde geleninin yurtseverlik olduğunu, ölümüne feda ettiği gencecik hayatıyla kanıtlamış Ermeni bir devrimcidir. Öyleki, mangal gibi yürek sahibi bu değerli insanı sonsuzluğa uğurlama görevini insan gibi yerine getirmemiş olan her, ama herkesin hep manen borçlu kalacağı tartışılmaz olduğundan, nasıl 9 yıldan beri her yılın 19 ocak günü değerli Ermeni aydını Hrant Dink’in alçakça katledildiği gün olarak anılıyorsa, 33 yıldan bu yana kendi soydaşları ve birkaç aydın kalem dışında hiç hatırlanmamış olan 28-29 ocak da, bundan böyle Levon’un anısını yaşatma günleri olarak anılmalıdır düşüncesindeyim.

Ermeni halkının yiğit evlâdına tamı tamına İsa peygamberin dünyevî yaşı kadar, tam 33 sene boyunca gösterilen vefasızlık örneğinden bu gün itibarı ile vazgeçilerek, O’nun anısına onca yıldan beri biriken bu manevi borcun, hemen her metrekaresi Ermeni kanına bulanmış bu topraklarda her yılın 30 mart günü Kızıldere şehitlerini, 6 mayıs’ında Deniz, Yusuf, Hüseyin’i, 18 mayıs’ında İbo, ve kitlesel kıyımlardan başta Koçgiri, Ararat, Dersim, Maraş, Çorum, Sivas katliamları olmak üzere Roboski, Lice, Cizre, Silopi ve Sur vahşetine kurban giden tüm mazlumların anısını yaşatma çabalarında bulunan tüm kesimleri temsil eden insanların boynunun borcu olduğunu düşünüyorum.

Birkaç hafta önce geride bıraktığımız 2015'te, 100 yılda bir türlü yüzleşmeyi beceremediğimiz Ermeni soykırımını gerçeğiyle nihayetinde yüzleşebilme çabalarımızın, öncelikle o korkunç facianın mağduru durumundaki 10 milyon Ermeni tarafından samimi olarak kabul edilmesi için, aslında sahip olması gereken içeriğinden olabildiğince arındırılmış 28-29 Kânunisânî anmalarına, ancak böylesine dürüst ve namuslu bir şartın yerine getirilmesiyle manevi bir anlam yüklenebileceğine inanıyor, hangi halk ve inançtan olurlarsa olsunlar, tüm devrimci şehitlerin ölümsüz anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

Mahmut UZUN

Londra, 28-29 ocak 2016